як кількості, так і обсягу допущених до торгів деривативів. У 2013-2014 рр. обсяг торгів деривативами поступово скорочувався. Зараз провідним є біржовий ринок, де у середньому здійснюється 99,7 % торгів деривативами.

Таблиця 1

Обсяги торгів деривативами на фондовому ринку України у 2010-2014 рр.

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Кількість деривативів, які допущено до торгів на фондових біржах, шт.	19	140	230	259	226
Загальний обсяг торгів на ринку цінних паперів, млрд. грн.	1541,38	2171,10	2530,87	1676,97	2331,94
Обсяг торгів деривативами, млрд. грн. у тому числі:	3,74	23,98	24,91	18,01	9,31
- на біржовому ринку	3,73	23,82	24,77	18,01	9,30
- на позабіржовому ринку	0,01	0,16	0,14	0	0,01
Частка обсягу торгів деривативами, %	0,24	1,10	0,98	1,07	0,40

*Примітка: побудовано за даними [2]

Так, у травні 2010 р. відбувся запуск строкової секції на Українській біржі по торгівлі ф'ючерсами на індекс Українських акцій (індекс UX) та опціонами на ці ф'ючерси, обсяг угод за якими склав 3,59 млрд. грн., що складає понад 96% торгівлі деривативами на українському фондовому ринку. Нові інструменти швидко здобули популярність серед учасників торгівлі, в результаті чого торги по них у 2011 р. зросли в 5,6 разів, а частка на організованому строковому ринку склала понад 99 %. В цей час до справи розбудови строкового ринку в Україні долучилася фондова біржа «Перспектива», на якій з травня 2012 р. запроваджено торги ф'ючерсом на Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб (UIRD) - (обсяг торгів за чотири місяці склав 5,66 млрд. грн.) [1].

На 01.01.2016 р. в Україні налічувалося 10 фондових бірж. Найбільш активним гравцем на фондовому ринку України є ПАТ «Українська біржа» (більш як 90 % обсяг торгів похідними цінними паперами). Обсяги біржової торгівлі ПАТ «Українська біржа» зростали протягом 2010-2011 рр., що зумовлено активізацією первинного ринку корпоративних облігацій та деривативів (опціонних сертифікатів на купівлю з поставкою базового активу) та вторинного ринку акцій. У 2012 - 2015 рр. обсяг біржових торгів поступово скорочувався, що пояснюється, в першу чергу, складною політичною та

економічною ситуацією в Україні, скороченням припливу інвестицій та недостатньою привабливістю ф'ючерсного ринку для суб'єктів економічної діяльності, які надають перевагу менш ризикованим угодам на спот-ринку. Так, за п'ять років загальний обсяг торгів на Українській біржі скоротився з 63,9 до 6,7 млрд. грн., тобто майже в десять разів (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги торгівлі ф'ючерсами та опціонами на Українській біржі (2011–2015 рр.)

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Загальний обсяг торгів, млн.грн у тому числі:	63965,7	24100,5	10933,2	8588,0	6690,4
Ф'ючерси, млн. грн	23319,6	11941,3	2511,1	1185,4	2247,7
у % до загального обсягу	36,5	49,5	23,0	13,8	33,6
Опціони, млн. грн	388,0	1165,4	616,9	219,4	125,0
у % до загального обсягу	0,6	4,8	5,6	2,6	1,9

*Примітка: побудовано за даними [3]

Незважаючи на негативні тенденції обсягів біржових торгів деривативами, слід відмітити зростаючий інтерес учасників фондового ринку до строкових валютних операцій як з метою страхування ризиків, так і зі спекулятивною метою, що свідчить про значний потенціал вітчизняного ринку деривативів.

Проблемними аспектами функціонування ринку похідних фінансових інструментів в Україні є: недосконаліть і суперечливість окремих положень законодавства щодо обігу та оподаткування деривативів; слабкий розвиток інфраструктури ринку ф'ючерсів та опціонів; складність доступу дрібних приватних інвесторів до торгівлі на фондових біржах; недостатня фінансова обізнаність і недовіра до фондового ринку.

Для подолання існуючих перешкод розвитку ринку похідних фінансових інструментів в Україні доцільним є: сприяння розвитку ф'ючерсної торгівлі на основних сировинних ринках України за умов організації розрахунково-клірингового обслуговування угод з деривативами; прийняття Закону України "Про деривативи"; розробка Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку підзаконних актів, регулюючих застосування своп угод на фінансовому ринку України, та впровадження звітності з їх використання; організація єдиних стандартів та надійної системи гарантування виконання угод

на строковому валютному ринку та проведення клірингу при здійсненні біржових торгів.

Список використаних джерел:

1. Воронюк В.М. Проблеми та перспективи розвитку строкового ринку в Україні [Електронний ресурс] / В.М. Воронюк. – Режим доступу: http://www.bsfa.edu.ua/files/konf_november/voronjuk.pdf.

2. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1434454281.pdf.

3. Статистика торгів Української біржі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ux.ua/ru/marketdata/marketresults.aspx.

УДК 005.934:336.01

Ушеренко С.В.,

к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Фінансова складова економічної безпеки підприємства

Фінансова безпека підприємства є базовою складовою економічної безпеки. У сучасній науковій літературі питання фінансової та економічної безпеки підприємств інтенсивно розробляються як з позицій визначення і співвідношення понять (О. Ареф'єва, І. Бланк, М. Єрмошенко, С. Мельник, Н. Михаліцька), так в напрямку організації моніторингу ризиків економічної та фінансової небезпеки підприємства (Л. Донець, Т. Загорельська), розробки механізмів зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства (І. Гришова, Т. Шабатура), забезпечення фінансової безпеки підприємств на засадах контролінгу (Т. Кузенко, О. Полтініна).

В останні два роки до сукупності таких загроз фінансово-економічній безпеці українських підприємств як зношеність основних засобів, зниження рентабельності, скорочення інноваційно-інвестиційної діяльності, звуження державного фінансування, висока ресурсоємність виробництва, додалися нові загрози,